

3. Курінна, А. Ф. Програма «Риторика для дітей старшого дошкільного віку» й методичні рекомендації до неї / А. Ф. Курінна // Приоритетні напрями роботи дошкільної освіти на 2009 – 2010 навчальний рік : методичний аспект. Випуск восьмий / За наук. ред. К. А. Крутій. – Запоріжжя : Тов «ЛПС» ЛТД, 2009.

4. Куринная, А. Ф. К вопросу формирования риторической личности дошкольника / А. Ф. Куринная // Педагогичні науки та освіта : збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. – Вип. X. : Дошкільна освіта. – Запоріжжя : Акцент Інвест-Трейд, 2012. – С. 92 – 97.

A. I. Drozd, C. V. Moroz

Preschool educational establishment № 90 «Cornflower» of Zaporizhzhye
e-mail: tanya-barysh@yandex.ru

A. F. Kurinaya

Zaporoshshye regional institute of the postgraduate pedagogic education
e-mail: Felixsovna@i.ua

Linguistic-rhetorical personality of children of preschool educational establishments

Keywords: linguistic and rhetorical personality of a pupil, linguistic and rhetorical ability of preschool children, communicative competence, communicative competence criteria of preschool children.

The article focuses on work of creative group of teaching staff of DOW №90 «Cornflower» over the problem solution to the development of kindergarten pupils' linguistic and rhetorical abilities, namely - on the development of different forms and methods of work, didactic material, planning of working with children, criteria of children's communicative competence. In the article the stages of work of the creative group are traced: from the former experience research on this question to the developments of theoretical and practical material for working with pupils and their parents.

УДК 811.161.1:371.315:808.5

Запорожский областной институт последипломного педагогического образования

А. Ф. Куринная

А. Н. Малахова

Запорожский многопрофильный лицей № 99

e-mail: Felixsovna@i.ua

Розвиток комунікативної культури викладача засобами інтерактивних технологій

Ключевые слова: коммуникативная культура, коммуникативный потенциал личности, профессиональная культура преподавателя, интерактивные технологии, процесс гуманизации.

Статья посвящена вопросам технологизации развития коммуникативной культуры преподавателя как составляющей его коммуникативной культуры.

Освіта сьогодні – діяльність, якою для повноцінного соціального існування і самореалізації кожен громадянин повинен займатися протягом всього життя. Виходячи з державних положень, метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу та підвищення його освітнього рівня, максимальної індивідуалізації

навчального процесу, створення умов для саморозвитку і самонавчання дітей, осмисленого визначення ними своїх можливостей і життєвих цінностей.

Важливою проблемою соціального розвитку особистості стає створення єдиного активного виховного простору, в якому повинні співпрацювати всі суб'єкти конкретного соціуму (школа, родина, позашкільні заклади, суспільство) для загального розвитку та формування відповідної освітньої системи, де виховний процес розглядають як соціально-особистісне явище, в якому і педагог і вихованець виступають суб'єктами педагогічно доцільної й морально-етичної взаємодії на рівні співробітництва і співтворчості.

Процес гуманізації освіти висунув нові вимоги до особистості педагога, стилю його спілкування та взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу: учнями, їхніми батьками, колегами й керівниками. Актуальність усвідомлення принципово нових підходів до вирішення навчальних і виховних завдань в умовах гуманізації освіти детермінована загостренням протиріччя між необхідністю гуманізації виховання підростаючого покоління й реальним змістом професійної педагогічної діяльності; зрослим рівнем вимог суспільства до педагога й традиційною, устояною системою виховання і триваючою авторитарною її практикою. Зміни в інформаційно-комунікативному середовищі привели до появи нових педагогічних завдань, пов'язаних з формуванням комунікативної грамотності та комунікативної культури педагога, які для сучасного працівника освіти є найважливішими складовими його професійної культури.

Розвиток професійної культури освітянина є центром досліджень сучасної філософії освіти, які розкривають теоретичні основи професійної освіти (А. Алексюк, Ю. Бабанський, О. Глузман, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюн, К. Роджерс, О. Савченко, В. Сериков, Т. Сущенко, І. Якиманська та інші) та професійної компетентності фахівців (Н. Бібік, Н. Бориско, Н. Волкова, І. Зимня, О. Овчарук, О. Пометун, Т. Рогова, Л. Хоружа, А. Хуторський, В. Ягупов та інші).

В дослідженнях багатьох вчених щодо педагогічних технологій (В. Андрущенко, В. Беспалько, А. Капська, М. Кларін, Н. Морзе, Є. Пассов, О. Пехота, О. Пометун, Л. Разбегаєва, Л. Рибалко, С. Сисоєва, В. Стрельников, О. Тарнопольський та інші) надається перевага інтерактивним технологіям. Інтерактивні технології передбачають спрямоване, поетапне управління процесом освіти і гарантують досягнення поставлених навчальних цілей. Міждисциплінарна проблема технологізації активно розробляється як у працях вітчизняних дослідників (В. Беспалько, В. Боголюбової, В. Гузеєва, Т. Ільїної, М. Кларіна, М. Левіної, В. Монахова, Т. Назарової, Н. Нікандрова, Ю. Овакімяна, В. Піліповського, Г. Селевко, В. Сластьоніна, А. Умана), так і в роботах зарубіжних науковців (Л. Андерсона, Дж. Блоку, Б. Блума, Т. Гілберта, Н. Гронлунда, Р. Мейджера й інших). Технологічний підхід до педагогічної реальності дає можливість продуктивно розвивати професійну культуру вчителя у відкритому інформаційно-комунікативному просторі на рівні його комунікативної культури, що підкреслює **актуальність** обраної теми статті.

Мета статті – проаналізувати інтерактивний компонент розвитку комунікативної культури викладача як складової його професійної культури в системі післядипломної педагогічної освіти.

Розвиток процесів самості освітянина активно відбувається у системі післядипломної педагогічної освіти. Основною ідеєю теорії і методики педагогічної комунікації є створення на курсах підвищення кваліфікації педагогів різних категорій умов для розвитку внутрішнього потенціалу кожного фахівця, формування його позитивної комунікативної «Я»-концепції під час вирішення навчальних психолого-педагогічних ситуацій-спроб на лекційних та практичних заняттях зі спецкурсу «Виховання словом: риторичний аспект педагогічної взаємодії».

При проектуванні і конструюванні професійно-орієнтованих технологій з використанням ситуацій-спроб у процесі розвитку комунікативної культури доцільно враховувати такі принципи, як:

- системність та цілісність, згідно яким технологія має в інтегрованому вигляді представляти систему професійно-орієнтованих цілей, методів, засобів, форм і умов навчання;

- відтвореність, тобто, відтворення технології з урахуванням характеристик спеціального професійно-орієнтованого навчального середовища гарантує досягнення поставлених освітніх цілей;

- адаптивність процесу навчання до особистості викладача, врахування його особливостей, потреб, можливостей, запитів [3].

Ділова гра – це наближена до дійсності форма імітаційного моделювання ситуацій-спроб, яка включає інструментальний і емоційно-рольовий аспект вирішення проблеми. Розвиваючий ефект ділової гри забезпечується: можливістю й необхідністю самоорганізації колективної пізнавальної діяльності до початку гри й процесом участі в ній, активною участю в аналізі ситуації, збиранні, оцінюванні й аналізі інформації для прийняття рішень; виконанням необхідних процедур щодо прийняття й реалізації спільних та індивідуальних рішень; участю в заключній дискусії, спрямованій на оцінку прийнятих рішень і процесу самої гри.

Аналіз ситуаційних вправ полягає в тому, що під час заняття викладачами вирішуються конкретні проблемні ситуації із життєвого простору школярів, які необхідно не тільки проаналізувати, але і прийняти оптимальне рішення.

Рольова гра – ефективна навчальна технологія, за допомогою якої можна набути досвіду використання певних навичок у ігровій ситуації, проаналізувати альтернативні способи дій, ідеї, запропоновані для виконання завдання, відпрацювати певні види поведінки до застосування їх у реальному житті, набути впевненості у своїх силах під час практичних дій або репетиції певної події, додати до навчального процесу елемент розваги, забезпечити позитивний емоційний фон заняття.

Комбінація ефективних інтерактивних вправ (наприклад, «Ажурна пилка», «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Обери позицію») дозволяє педагогам не тільки оволодіти теоретичною інформацією, а й застосувати їх на практиці. До того ж під час занять відбувається постійне звернення до власного досвіду вчителя, вчитель обирає активну позицію в роботі над проблемою, відбувається обмін думками.

Інтерактивні ж вправи у диаді «вчитель-учень» виробляють індивідуальний когнітивний стиль розв'язування пізнавальних і практичних завдань як педагога, так і вихованця; формуються такі індивідуальні особливості мислення особистості, як:

- а) глибина – здатність виокремлювати суттєві ознаки при вивченні нового матеріалу і розв'язуванні задач, узагальнювати їх, заглиблюватись у сутність виучуваного;

- б) гнучкість – уміння долати бар'єр минулого досвіду (знань), відходити від звичних шляхів розмірковування, розв'язувати суперечність між наявними знаннями і вимогами проблемної ситуації, відшукувати оригінальні способи розв'язування проблеми;

- в) широта – можливість утримувати в пам'яті сукупність виокремлених суттєвих ознак, діяти відповідно до них, не піддаючись на провокаційні впливи зовнішніх, випадкових ознак;

- г) усвідомленість – здатність передавати у словах, графіках, схемах, моделях мету і результат мислення;

- г) самостійність – уміння самостійно ставити цілі, висувати гіпотези, розв'язувати проблеми;

д) чутливість до допомоги – здатність враховувати результати мислення інших людей, сприймати підказку;

е) критичність – об'єктивне оцінювання своїх і чужих думок;

є) активність – енергійність, рішучість у процесі розв'язування проблем, завдань;

ж) економність – здатність розв'язувати проблему найкоротшим шляхом [1].

Важливим інтерактивним компонентом у процесі розвитку комунікативної культури викладача є ситуація успіху як дидактична одиниця. Створення ситуації успіху, з одного боку, вимагає врахування індивідуальних особливостей особистості, з іншого, – досягнення успіху вимагає від індивіда продуктивної активності в різних видах діяльності. Тому в основу створення ситуацій успіху освітянина покладено особистісно-діяльнісний підхід, який:

- визначає викладача основним суб'єктом педагогічного процесу;
- передбачає проектування мети професійної підготовки як найповнішого розвитку індивідуальних здібностей, реалізацію індивідуально-особистісного життєвого проекту, визначення професійних планів і способів самореалізації;
- стверджує принцип самоорганізації, втілення якого відбувається у спеціально створеному педагогом освітньому середовищі, що передбачає творчу взаємодію викладачів і вихованців, спрямовану на самореалізацію на основі визначення індивідуальної траєкторії професійної підготовки;
- передбачає залучення у різні види діяльності з метою їхньої професійної самореалізації [2].

Аналіз проблем професіогенеза приводить до висновку, що ціла низка особистісних характеристик педагога визначається його ціннісними відносинами. Ці ж відносини проявляються в суб'єктному сприйнятті іншої людини, гуманності, емпатії, здатності до самопізнання, адекватній самооцінці й самореалізації, у креативності, освітньої активності й прагненні до професійного росту, до вироблення індивідуального стилю діяльності.

Спостереження ж за сучасним шкільним життям підлітків свідчать, що чим більш міцними є їх зв'язки з культурою народу та його мовою, тим більш високим є рівень розвитку комунікативної культури особистості, тим більш виразними є її патріотичні почуття та почуття відповідальності за долю Вітчизни. І навпаки, послаблення зв'язків школи з національною культурою, втрата рідної мови, нехтування звичаями, традиціями свого народу, з одного боку, негативно позначаються на етнопсихологічних якостях національної спільноти, зменшують можливості особистості самореалізуватися, а з іншого – таке відчуження особистості від національних цінностей призводить до того, що рівень розвитку комунікативних характеристик особистості, її національної та культурної свідомості залишається низьким.

Поглиблене та всебічне вивчення школою через інтерактив (ігри, тренінги, вікторини, брейн-ринги тощо) специфічних рис національної культури та психологічних особливостей свого народу значною мірою сприятиме формуванню їх національного світобачення, стане базою для усвідомлення власної належності до національної спільноти, основою національної та громадянської ідентифікації, зумовлюючи тим самим підвищення рівня розвитку національної самосвідомості.

Література

1. Вольфовська, Т. Соціальні уявлення молоді про способи й моделі взаємодій у суспільстві / Т. Вольфовська // Педагогіка і психологія. – 2005. – № 3. – С. 98 – 106.
2. Коротаева, Е. Ситуация успеха : психолого-педагогические механизмы и этапы организации / Е. Коротаева // Директор школы. – 2001. – № 24. – С. 38 – 44.
3. Щуркова, Н. Новые технологии воспитательного процесса / Н. Щуркова. – М. : Новая школа, 1993. – 112 с.

A. F. Kurinaya
Zaporoshshye regional institute of the postgraduate pedagogic education
A. N. Malaxova
Zaporoshshye multi-field lyceum №99
e-mail: Felixsovna@i.ua

Development of communicative culture of a teacher by facilities of interactive technologies

Keywords: communicative culture, communicative potential of personality, professional culture of a teacher, interactive technologies, process of humanization.

The article focuses on the questions of the technologization of a teacher's communicative culture development as a component of his communicative culture.

УДК 811.161.1: 371.315: 808.5

Запорожский областной институт последипломного педагогического образования

А. Ф. Куринная

Л. В. Мороко

Запорожский многопрофильный лицей № 99

А. Н. Медуница

Запорожская гимназия № 45

e-mail: Felixsovna@i.ua

Лингвосинергетическая деятельность учителей-словесников в системе последипломного педагогического образования

Ключевые слова: лингвосинергетика, лингвосинергетическая деятельность, обучение словом, процесс гуманизации, речетворчество.

Статья посвящена проблеме подготовки учителей-словесников к лингвосинергетической деятельности в системе последипломного педагогического образования. В статье рассматриваются новые направления деятельности учителей с целью профессионального и личностного роста средствами лингвосинергетики, помогающей всем субъектам педагогического процесса в ходе образовательной деятельности продуктивно решать самые типичные коммуникативные задания в пределах учебной, трудовой, бытовой, культурной, общественной сфер общения.

Процесс гуманизации образования выдвигает новые требования к личности педагога, стиля его общения со всеми субъектами образовательного процесса: учениками, их родителями, коллегами и руководителями. Среди всех проблем, связанных с модернизацией системы образования в Украине, наиболее сложной оказалась перестройка позиции педагога с авторитарной, характерной для традиционной педагогики, на позицию педагога-гуманиста, способного воспринимать мир детства как самоценность, проявлять эмпатию, уважение к воспитанникам, признавать их право на собственное мнение, самостоятельность суждений, право на ошибку. Е. П. Голобородько в статье «Особенности акмеологического развития учителя в системе последипломного образования» обращает внимание на саморазвитие субъектов педагогического процесса в ходе образовательной деятельности с целью подготовки к самоопределению в жизни, становления профессионального мастерства на пути реализации личностной стратегии жизни [1].

Становление педагогического мастерства учителей-словесников зависит от коммуникативной деятельности, в основе которой лежит решение профессиональных жиз-